

4. Olvasószolgálat és tájékoztatás

Januárban és februárban a minőségbiztosítás és -fejlesztés keretében a könyvtár használói elégedettségmérést végzett, az online kérdőívet 213 fő töltötte ki. Ennek eredményéről infografika és szöveges tájékoztató készült, amelyet honlapunkon és hírlevelünkben közzétettünk. A felmérés fontos kiindulópont mind a gyűjtemény, mind a szolgáltatások további fejlesztéséhez.

Az MTA pályázati támogatásával folytatódott az MTA intézeti kiadványok és az Akadémiai Kiadónál megjelent könyvek és folyóiratok digitalizálása, illetve digitalizált tartalmak vásárlása. 2016-ban az Arcanum Adatbázis Kft.-vel kötött szerződés nyomán 90 folyóiratból 1821 kötet, 1950 előtt publikált könyvsorozatokból 982 kötet és 126 kötetnyi sorozaton kívüli könyv – mindösszesen 1 058 455 oldalnyi állomány – vált így szabadon elérhetővé a könyvtár repozitóriumában. A digitalizálással kapcsolatos előkészítő és utómunkálatokat, adminisztratív feladatokat a Folyóirat Csoport végezte.

2016-ban az egyik fontos feladat a Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály gondozásába tartozó ún. akadémiai cseretartalék könyvállomány apasztása volt. Ajándékozás vagy kedvezményes értékesítés útján 12 288 kötet 1950 utáni és 1038 kötet 1950 előtti kiadvány talált gazdára. Az 1950 utáni tartalékból 24 146 nem hasznosítható kötetet szállítottunk el. Az 1950 előtti kiadványok kiajánlására 2017-ben kerül sor.

A Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály munkatársai a Szakinformatikai Osztállyal együttműködve folytatták a könyvtár metakeresőjének (ExLibris: Primo) optimalizálását, és tesztelték az ExLibris által 2017-ben bevezetendő új verziót. Részt vettek a MARC 21 munkacsoport egyeztetésein, hibalisták alapján bibliográfiai és példányrekordokat javítottak, közreműködtek a beérkező hagyatékok behasonlításában.

A könyvtár vezetőségével közösen több tájékozdó beszélgetést folytattak az év során meghívott építészekkel a központi olvasóterem és a földszinti terek felújításával kapcsolatos elképzeléseinkről.

A könyvtári nyári szünet július 4-étől augusztus 7-éig tartott. Az Országos Idegennyelvű Könyvtárral együttműködve a nyári időszakban a nyári zárva tartás idejére 2016-ban is kedvezményes beiratkozást biztosítottunk egymás olvasóinak. Szeptember 13-án az osztály munkatársai részt vettek az ELTE Trefort-kerti tömbjében megrendezett VIII. Könyvtári Napon. A diákok megismerkedhettek a könyvtár szolgáltatásaival, válogathattak az Akadémiai Kiadó és a könyvtár kiadványaiból. Kedvezményes beiratkozásra is volt lehetőség, ezt 52 hallgató vette igénybe.

4.1 Olvasóforgalom, kölcsönzés

2016-ban a könyvtár regisztrált használóinak száma 4495 fő volt, közülük a könyvtárat aktívan használók száma 2669 fő. Az év során 605 új beiratkozót

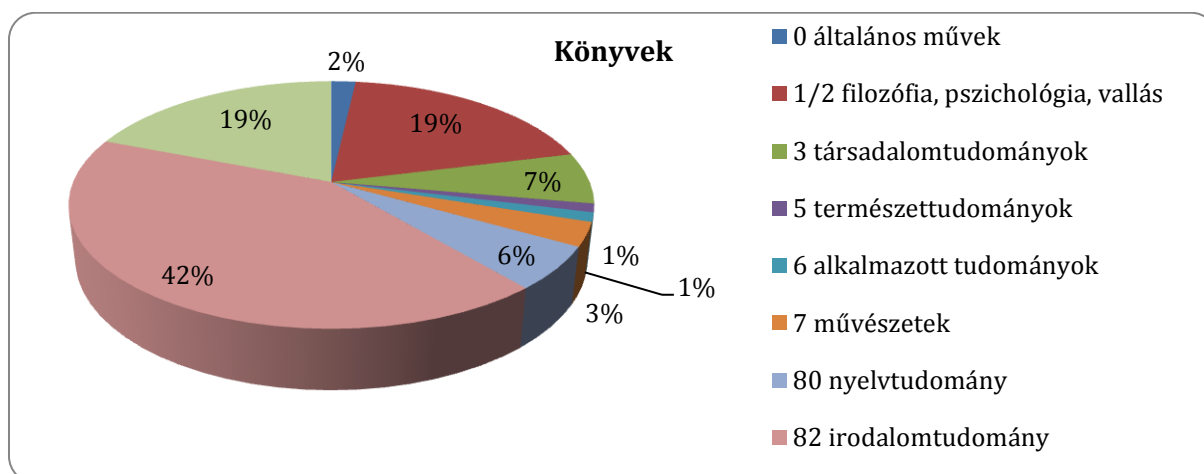
regisztráltunk, 188 napi olvasójegyet és 84 db öt alkalomra szóló látogatójegyet állítottunk ki. A beiratkozási díjkból származó éves nettó bevétel 2 523 000 Ft volt.

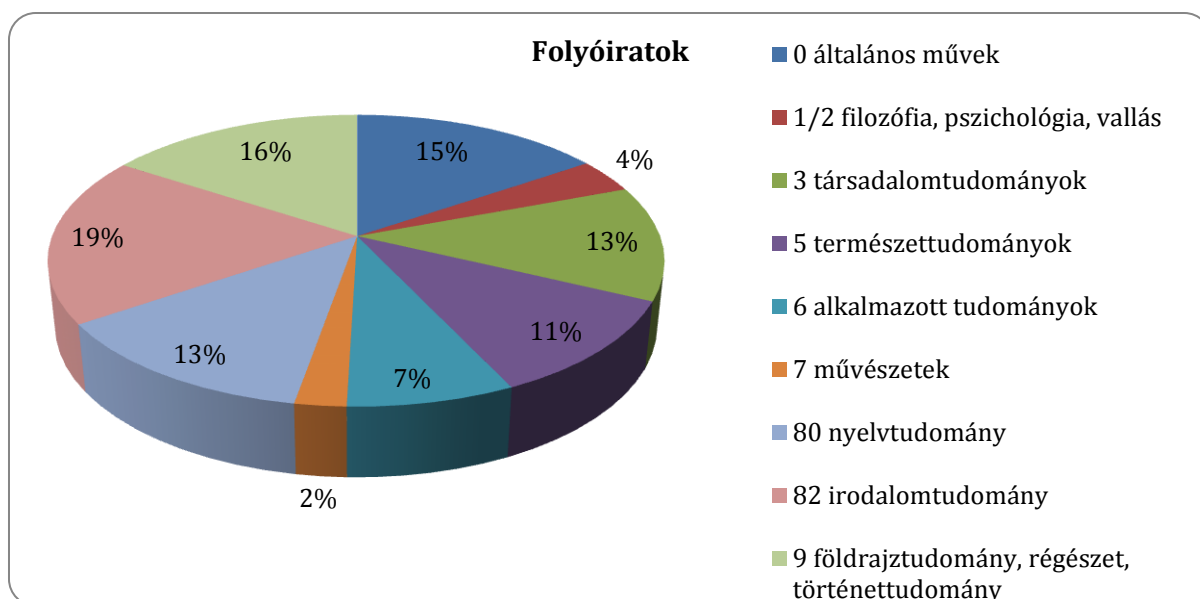
A központi olvasótermet és a digitális dolgozószobát olvasóink 21 482 alkalommal vették igénybe, ebből a digitális dolgozószoba forgalma 1519 látogatási alkalom. Olvasóink az év során 13 504 könyvet kölcsönöztek otthoni használatra. A helyben kölcsönzések száma (raktári kérés olvasótermi használatra) a könyvolvasóban és a folyóirattárban 69 532 volt. A Mikrofilmtár állományába tartozó dokumentumokat olvasótermünkben 217 alkalommal használták. A szabadpolcos állomány dokumentumait részben becslésen alapuló statisztikánk szerint kb. 14 600 alkalommal vették kézbe. A beiratkozott olvasók, a látogatási alkalmak és a kölcsönzések száma nem változott számottevően, viszont a dokumentumhasználat érezhetően csökkent. Számos külföldi egyetemi hallgató csak az olvasótermet veszi igénybe tanulás céljából, de a könyvtár állományát nem használja; az olvasók a korábbinál nagyobb arányban látogatták a digitális dolgozószobát.

Előjegyzést és dokumentum-előkészítést az online katalóguson keresztül (1971 db), a honlapon elérhető folyóirat-előkészítési úrlapon vagy e-mail-ben is kérhettek olvasóink: összesen kb. 2400 ilyen kérés volt.

A használók tudományos fokozat és foglalkozás szerinti megoszlása (%)

	Könyvolvasó	Folyóiratolvasó
MTA rendes és levelező tagja	0,8	1,9
Egyetemi tanár, tudományok doktora, kandidátus	29,9	20,8
Egyetemi oktató	3,4	17,8
Tudományos kutató, PhD-hallgató	14,9	21,4
Nem főfoglalkozású kutató	17,0	30,6
Egyetemi hallgató	23,9	6,5
Egyéb	10,0	1,1

A Keleti Gyűjtemény olvasótermét olvasóink 6539 alkalommal vették igénybe, 22 150 könyvet, folyóiratot, illetve kéziratot tanulmányoztak és 812 művet kölcsönöztek. Az olvasók többsége felsőbb évfolyamos egyetemista és PhD-hallgató volt, de a gyűjtemény rendszeres olvasói között nagy számban található egyetemi oktatók, valamint az MTA tagjai és doktorai is. Külföldről nemcsak levélben fordultak hozzánk unikális kézirateinkkal kapcsolatos kérésekkel, hanem gyakran személyesen is a Gyűjteményben kutattak külföldi tudósok a világ minden tájáról.

A Kézirattárat 406 olvasó 1139 alkalommal 75 258 db, 21 téka, 75 köteg, 18 csomó, 48 mappa, 30 füzet, 30 téka, 4 doboz, 20 csomag dokumentumot használt.

36 kutató 74 alkalommal dolgozott a Lukács Archívumban.

4.2 Tájékoztatás

A Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály személyesen, telefonon és írásban is tájékoztatást nyújt olvasóinak és az érdeklődőknek. 2016-ban a technikai jellegű kérdések (általános információ a könyvtár, illetve a könyvtári rendszer használatáról, szolgáltatásairól, ezekkel kapcsolatos felvilágosítás, ügyintézés) száma kb. hétezer, hosszabb, keresést igénylő referenzkérdés kb. 3400 volt. A Magyar Nemzeti Bank felkérésére válogatott bibliográfiát állítottunk össze az ókori görög és latin szerzők magyar fordításban megjelent műveiről, 1867-től napjainkig (kb. 750 tétel). Új külföldi könyveinkről 2016-ban 7 listát tettünk közzé.

Az MTA vezetése a tudós testület fennállásának 200. évfordulójára átfogóan és reprezentatívan kívánja bemutatni tagjainak és intézményeinek tudományos teljesítményét. E projekt egyik első lépéseként novembertől az osztály munkatársai építik az MTMT adatbázisában (MTMT központi kezelésű szerzők – Akadémikus Bibliográfia) a 2010 előtt elhunyt akadémikusok bibliográfiáját.

Wordpress platformon szerkesztett hírlevelünkben (<http://hirlevel.mtak.hu/>) 80 alkalommal tudósítottunk a könyvtári rendezvényekről, eseményekről, online adatbázisok próbáhozjárásairól. A híreket 1904 felhasználó látta, 135-en e-mailben is követték a bejegyzéseket, a híroldalt 3562-en tekintették meg. Az oldalt 1002 fő a Facebookról érte el, 142-en a könyvtár honlapjáról, 722-en pedig valamilyen keresőprogram segítségével.

Facebook oldalunkon 2016-ban 164 posztot hoztunk létre, erre 191 276 különböző reakció érkezett (klick, lájk, megosztás, stb). Az oldalunknak december 31-én 1506 kedvelője volt (64% nő, 36% férfi), 2016-ban 289 új kedvelőt szereztünk. Twitter csatornánknak jelenleg 412 követője van (61% férfi és 31% nő), 2016-ban a tweeteket 20 096-szor tekintették meg.

Könyvtárunk új és régebbi kiadványait, valamint az akadémiai cseretartalékba tartozó könyveket osztályunkon árusítottuk, ebből 2016-ban nettó 573 000 Ft bevételt szereztünk.

A Keleti Gyűjtemény munkatársai személyesen 1235 alkalommal, telefonon, hagyományos és elektronikus levélben 582 alkalommal adtak tájékoztatást az olvasóknak és a hozzájuk forduló hazai és külföldi érdeklődőknek. A gyűjtemény munkatársai továbbra is rendszeresen, tematikus bontásban, a honlapon teszik közzé új beszerzésű külföldi könyveiket.

4.3 Használóképzés, oktatás

A Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály 2016-ban 28 alkalommal fogadott látogatói csoportokat előre egyeztetett időpontban, összesen 522 főt. A csoportok közül 13 felsőoktatási intézményből, 4 középiskolából, 5 általános iskolából, 2 csoport könyvtári szakmai szervezetekből, 4 pedig egyéb civil szervezetből érkezett. Látogatóinkat megismertettük intézményünk történetével, gyűjteményünkkel, szolgáltatásainkkal és a könyvtárhasználat új lehetőségeivel (metakereső, repozitóriumok stb.).

Az MTMT munkatársai 19 konzultációt tartottak az intézményi adminisztrátorok számára a könyvtárban és más helyszíneken, összesen 182 fő részvételével.

Az NIIF szerverén működő, könyvtárhasználatot segítő Minerva nevű portálunkat 2016 októberében támadás érte, ezért saját szerverre költöztettük. Az immár reszponzív felület küllemében azóta megújult, a tartalmi frissítésre 2017-ben kerül sor. Az oldal látogatóinak száma 2016-ban 4795, a látogatási alkalmak száma 5498.

4.4 Könyvtárközi kölcsönzés

2016-ban mintegy másfélszáz hazai könyvtárnak szolgáltatunk dokumentumot az Országos Dokumentumellátó Rendszer (ODR) keretében. A hozzánk beérkezett

kérések száma 1259 volt, ebből 688 kérés könyvekre, 571 kérés folyóiratokra vonatkozott, vagyis nőtt a könyvek aránya, ami talán a végre sikeresen zajló MOKKA rekordfeltöltéseknek tudható be. A kérések 96,5%-át teljesítettük, a kért másolatokat elektronikus formában szolgáltatottuk, a szkennelt oldalak száma megközelített a 6000-t. Az online előfizetési adatbázisokból 20 cikket PDF formátumban küldtünk a kérő könyvtáraknak.

Az olvasóink számára indított könyvtárközi kérések száma továbbra is növekszik, 2016-ban 1032 db volt. A kéréseink 95%-a teljesült, 793-at eredetiben, 182-t elektronikus formában, 6 darabot fénymásolatban küldtek el partnereink. A kapott dokumentumok, illetve másolatok közül 284 db külföldi könyvtárakból, 697 hazai gyűjteményekből érkezett. Külföldről 71 olvasónk kért kölcsönzést, az így kölcsönzött könyvekből 153 darabot 50%-os kedvezményes kölcsönzési díjjal szolgáltatunk. A nemzetközi kölcsönzés támogatásának költsége nettó 271 000 Ft-ot tett ki.

A könyvtárközi kölcsönzés statisztikai adatai 2016-ban (dokumentumok, db)

Kérés	Szám	Teljesítés	Eredeti	Nyomatott	Elektronikus
beérkezett	1259	adott	554	0	661
küldött	1032	kapott	793	6	182

A könyvtárközi kölcsönzés alakulása az elmúlt öt évben (teljesült kérések)

Kérés	2012	2013	2014	2015	2016
saját olvasóinknak érkezett	822	864	868	934	981
más könyvtáraknak szolgáltatott	1767	1586	1460	1193	1215

4.5 Raktározás, állományellenőrzés

2016-ban a Gyűjteményszervezési Osztálytól a Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály 5334 könyvtári egységet vett át raktározásra: 5296 db könyvet, 16 db lieferungot, 13 db CD-ROM-ot és 9 db DVD-t. Az év során 1 db elveszett könyv adatait adták át a Gyűjteményszervezési Osztálynak törlésre.

Arany János utcai raktárban folytatódott a 200 000-es jelzetű könyvállomány kiköltöztetése törökbálinti raktárba, így biztosítható a beérkező új könyvek belső raktári elhelyezése. A belső raktárban őrzött folyóiratok felmérése létszámhiány miatt lassabban haladt a tervezettnél. A nyári zárás alatt lezajlott az olvasótermi szabadpolcos könyv- és folyóirat-állomány rendszeres ellenőrzése és frissítése. Minden raktárszintet bekapcsoltak a könyvtár informatikai hálózatába, 2017-ben a számítógépek beszerzése után már a raktárakban is elérhető lesz az ALEPH-kliens. Raktáros munkatársaink a napi kérések kiszolgálása mellett egyéb feladatokat is elláttak (pl. nagyobb volumenű dokumentumszállítás, könyvtárközi kézbesítés, ruhatári helyettesítés).

A külső raktári állományból az éves forgalom olvasói kérésekre, digitalizálásra és retrospektív feldolgozásra közel 11 500 könyvtári, illetve levéltári egységet tettek ki.

Ezek megoszlása gyűjteményi egységenként: az olvasószolgálatra 4558 db könyv, a folyóirat-olvasóba 2751 kötet folyóirat, a Keleti Gyűjteménybe 2604 db könyv és folyóirat, a Kézirattárba 21 db disszertáció, a Levéltárba 200 levéltári doboz és 1252 levéltári dosszié.

2016-ban a külső raktárba beérkezett és további feldolgozásig elhelyezésre került Friedrich Wilhelm Quandt hagyatéka (kb. 320 pm) és Elisabeth Rotten hagyatéka (35 pm). A hagyatékok fogadásához kb. 400 pm egyéb állományt kellett áthelyezni. A raktárba került még mintegy 2000 levéltári doboznyi iratanyag. A Gyűjteményszervezési Osztály számára folyamatosan be- és visszaszállították a feldolgozandó Nemzeti Casino, KEO és egyéb anyagait.

Az akadémiai könyv-cseretartalékból és a könyvtár kiadványaiból kb. 15 000 kötetet válogattak és csomagoltak munkatársaink a Pécsen rendezett VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus résztvevői számára. Az elavult, már nem hasznosítható kiadványokat (kb. 1000 pm) elszállítottuk.

A törökbálinti depóban az MTA LGK megrendelésére és felügyeletével augusztusban megkezdődött az új raktárrész kialakítása a jelenlegivel szomszédos területen, az átadás 2017 első hónapjaira esik. Pénzügyi okokból csak a tervezett terület egyharmadát építették be, a második ütem várhatóan 2017 végére készül el.

A 2014-ben az állományvédelmi és használati szempontok figyelembe vételével kialakított belső raktári rendet tovább építette a Keleti Gyűjtemény, minden állományi egységről számítógépes nyilvántartás készült. 2016-ban a belső raktárakban kellett helytakarékossági szempontok miatt rendezni az állományt, illetve folyamatosan végezték a kézikönyvtár ellenőrzését és rekatalogizálását.

4.6 Állományvédelem, kötészet

A kötészeti műhelyben 2016-ban 2141 db könyv és folyóirat kötése készült el, ezek kötésfajták szerinti megoszlása az alábbi táblázatban látható. A bekötött munkadarabok munkaegységekre átszámítva összesen: 2445 egység (fűzött kötéseknel +1 munkaegység, csíkozott kötéseknel + 0,33 munkaegység).

Az NKA Közgyűjteményi Kollégiumától még 2015-ben nyert támogatásból (pályázati azonosító szám: 3533/00214) szakmai anyagokat szereztünk be a Kötészeti Műhely számára 574 452 Ft értékben. A felhasználásról szóló szakmai beszámoló a KIK honlapján olvasható:

http://konyvtar.mta.hu/download/nka_3533_2015_koteszet.pdf

A beszámolóból kitűnik, hogy a műhelyben nem egyszerű újrakötések készülnek, hanem fertőtlenítéssel, laminálással, újrafűzéssel járó, sok esetben restauráláshoz közeli szintű kötési munkák, amivel nagy értékű, ritka kiadványok menthetők meg a jövőnek.

A kötésműhely szolgáltatásai az egyes osztályok számára (db)

Kötésfajta	Olvasó-szolgálat	Folyóíratár	Keleti Gyűjtemény	Egyéb	Összesen
ragasztott	725	355	205	5	1290
fűzött	67	13		3	83
csíkozott		467	197		664
gerincjavítás	93	5	6		104
téka	3	61			64
összesen	888	901	408	8	2205

A Gyűjteményszervezési Osztály a Nemzeti Casino dokumentumainak feldolgozása során penészes köteteket talált, ezért Budapest Főváros Levéltára állományvédelmi szakemberét kértük fel valamennyi raktárunk ellenőrzésére és a könyvekről vett minták laboratóriumi megvizsgálására. A vizsgálat kimutatta, hogy a mintákban – egy kivétellel – nincs aktív penész, és a törökbálinti raktárak hőmérséklete, páratartalma a kívánatos szinten van. A belső raktárakban ingadozik a páratartalom, ezért fokozott figyelmet kell fordítani a portalanításra és a dokumentumok biztonságos szállítására. Ennek érdekében a szükséges intézkedéseket megtettük.

A Keleti Gyűjtemény a Kaufmann-gyűjtemény támogatására 2015-ben pályázatot nyújtott be a Rothschild Foundation (Hanadiv) Europe-hoz. Az elnyert 9592 angol font (3 970 000 Ft) összegből 2016 februárjában 32 kézirat restaurálására kezdődött meg. A 15 hónapos időtartamú munka első 11 hónapjában 25 kézirat restaurálása fejeződött be. A Kötészet Csoportnak két alkalommal küldtünk 378 db könyvet és folyóíratot, közülük 303 kötet készült.

A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Restaurátor és Restaurátorképző Központ vezetőjének, Kissné Bendefy Mártának tanítványai 4 pergamen kódextöredékünket térítésmentesen restaurálták.

A FoKa Art (Kalocsai László) befejezte Vörösmarty Mihály családja nemesi oklevelének, valamint a költő asztalának és színházi plakátjának restaurálását.

Németh László digitalizálta, szűrte, hangra vágta és CD-re írta a Neumann János hangját tartalmazó magnókazettát.

4.7 Reprográfiai szolgáltatások

2016. február 1-jétől felemeltük a könyvtári reprográfiai szolgáltatások szinte már irreálisan alacsony díjait. Az év folyamán 33 fénymásolásra vonatkozó megrendelést kaptunk, 1999 db papírmásolatot készítettünk; 16 db szkennelési megrendelésre 297 felvétel készült. Az elkészült munkák díjának nettó bevétele 47 000 Ft-ot tett ki. Látogatóink a folyóirat-olvasóban is kérhettek nyomtatást és szkennelést,

kézpénzfizetés ellenében: az elkészült 3169 oldalnyi másolatért összesen nettó 40 000 Ft folyt be. A megrendelések száma évről évre jelentősen csökken, olvasóink szívesebben veszik igénybe az önkiszolgáló másológépeket.

A feltölthető másolóképpel működő gépeken olvasóink összesen 19 383 oldalt fénymásoltak, nyomtattak, illetve szkenneltek. A kártyákra feltöltött összegből a könyvtárnak nettó 271 000 Ft bevétele származott. A pénzügyekkel használható fénymásoló gépen kb. 15 000 másolat készült, a bevétel 60 000 Ft volt. Saját digitális fényképezőgép használatára 180 alkalommal adtunk engedélyt, egy-egy cikk vagy könyvrészlet felvételéhez.

Keleti Gyűjtemény

A Keleti Gyűjtemény helyben is biztosít lehetőséget a reprográfiai igények azonnali kielégítésére, e tevékenységből 2016-ban nettó 259 355 Ft bevétel származott.

A Keleti Gyűjteményből származó kéziratoknak és könyveknek a Digitalizáló Műhelyben és a helyben készített szkenneléseiből, a Gyűjtemény által kiadott felhasználási engedélyekből 5017 euró és 127 kanadai dollár, azaz 1 581 200 Ft bevétel folyt be a könyvtár számlájára. Ez azonban csak a pénzbevételt jelenti, mert sok esetben – kiemelkedő szerzők, fontos kiadók esetében – a szokásos 1 tiszteletpéldányon kívül inkább általunk kiválasztott könyvek megküldését kértük az elkészítés, illetve az engedély ellentételezéseként.

A Keleti Gyűjtemény kiadványai közvetlenül a gyűjteményben is megvásárolhatóak, helyi értékesítésből 2016-ban 13 500 Ft bevétel származott.

Kézirattár

Szolgáltatás	Darabszám	Összeg
Fekete-fehér digitális felvétel	1786	226 822 Ft
Színes digitális felvétel	4142	3 156 204 Ft
Papíralapú másolat	4162	153 994 Ft
Bevétel összesen		3 537 020 Ft

Digitalizáló Műhely

Szolgáltatás	Darab felvétel
Reflektív szkennelés	143 120
Mikrofilm szkennelés	765
Negatívfilm szkennelés	53
Külföldi megrendelés szkennelése	625
Mikrofilm pozitív	- m

A Kézirattár munkatársai 81 alkalommal 164 db mikrofilmet, mikrofiche-t és CD/DVD-t szedtek ki, vitték át az Olvasószolgálatra és osztottak vissza.

A Digitalizáló Műhely 2016-ban 30 rendezvény fotózását és utómunkálatait végezte. 46 perzsa mű REAL-ba való feltöltése történt meg.

Lukács Archívum

Március 14-én az MTA honlapján közlemény jelent meg a Lukács Archívum (LAK) jövőbeni sorsáról. http://mta.hu/mta_hirei/a-magyar-tudomanyos-akademia-kozlemenye-a-lukacs-archivum-es-konyvtarrol-106162

A tervek szerint Lukács György kéziratos hagyatéka az MTA KIK Kézirattárába, könyvtára pedig az MTA BTK Filozófiai Intézetébe kerül.

2016 márciusában a VS.HU filmet forgatott Lukácsról a LAK-ban.

Az év folyamán folytatódott a VI. emeleti könyvek és folyóiratok csomagolása és elszállítása.

4.8 Elektronikus tartalomszolgáltatás, informatika

MARC 21 átállás, a katalógus tisztítása

2016. év elejétől a Szakinformatikai Osztályon – folyamatos egyeztetések mellett – folytatódott a feldolgozó munka átszervezése és az egységesített katalogizálási gyakorlat rendszerbeli feltételeinek kialakítása a MARC 21 szabvány szerint. A munka során új feldolgozási űrlapokat és a magyar nyelvű mezősűgőket töltöttünk fel, új nyelv- és országkódokat aktiváltunk, módosítottuk az ellenőrző-, megjelenítési-, és index-táblákat. Az év folyamán többször is újra-indexeltük a teljes adatbázist. Az átállás kapcsán, illetve a tervezett WorldCat-csatlakozás előkészítéseként aktívan részt vettünk a katalógus-tisztítási munkákban is. Ennek során nagyszámú javítási listát állítottunk elő a Gyűjteményszervezési Osztály munkatársainak, emellett adatkonverziókat, csoportos módosításokat végeztünk a rekordokban. Rekord-legyűjtéssel és új nyomtatási formátum létrehozásával támogattuk a készülő könyvtártörténeti bibliográfia munkálatait az elektronikus megjelenés érdekében.

Az elmúlt év során az új szabvány alkalmazásáról, valamint az OPAC-használatról kapcsolatban több alkalommal is belső tréninget tartottunk az érintett kollégáknak.

Rekatalogizálás informatikai támogatása

Az elmúlt évben a rekatalogizálási munkálatokhoz elkészítettük a szükséges űrlapokat, új felhasználókat hoztunk létre a rendszerben, jogosultságokat állítottunk és a feldolgozás ellenőrzéséhez naponta lefuttattuk a feldolgozónkénti statisztikát. Az elkészült rekordokon ellenőrzéseket hajtottunk végre, a kiszűrt hibákról értesítettük a feldolgozó kollégákat. A bibliográfiai rekordok példányadatai alapján 103 413 db példányrekordot generáltunk automatikusan.

A Medea Services Kft. által végzett feldolgozásnál kezeltük a hibajelzéseiket és szükség szerint továbbítottuk a Gyűjteményszervezési Osztályra, ellenőriztük az elszámolást, kiállítottuk a teljesítési igazolást.

MOKKA/ODR rekord átadás

A MOKKA/ODR adatbázisba az év folyamán 18 501 db rekordot adtunk át. A MARC 21 szabványos leírásnak és az előzetes ellenőrzéseknek köszönhetően gyakorlatilag hibás tételeket nem kapunk vissza. A Kézirattár munkatársai 2016-ban a MOKKA-R-be 1062 rekordban feltöltötték az inc.-anyagot.

4.8.1 Számítógépes referenz szolgáltatás

Az osztály munkatársai térítéses szolgáltatás keretében idézettség figyelmet, impaktfaktor-listák összeállítását, valamint kutatók publikációs és hivatkozási listáinak MTMT-be való integrálását végzik. Emellett tájékoztatást és segítséget nyújtanak a könyvtár repozitóriumának (REAL) használatával kapcsolatban. A szolgáltatás alapvető forrásai továbbra is a Web of Science és a Scopus nemzetközi adatbázisok. A szolgáltatás igénybe vételére 2016-ban 10 ügyfelünk volt, az általuk megrendelt szolgáltatásokra kb. 199,5 gépóra munkaidőt fordítottunk. Emellett 5 fő számára kerestünk idézettséget és töltöttük be a kapott adatokat az MTMT-be, kb. 23 fő számára pedig egyszerű kérdésekről telefonon, e-mailben adtunk felvilágosítást. Egy kutató számára oktatást tartottunk a Web of Science használatáról.

4.8.2 Web-OPAC, Primo, SFX

2016-ban 42 073 alkalommal külső, 16 686 alkalommal belső IP-címről használták a könyvtár elektronikus katalógusát (OPAC). 187 569 db keresési, illetve böngészési műveletet végeztek, valamint 2315 db kölcsönzési tranzakciót (hosszabbítás, előjegyzés) hajtottak végre online. Olvasószolgálati észrevételek alapján több javításra is sor került az OPAC funkcióiban.

Az olvasószolgálat munkatársaival egyeztetve folytatódott a Primo (összetett kereső) működésének fejlesztése. A könyvtári szolgáltatásokkal kapcsolatos tartalmakkal együtt folyamatosan aktualizálták a nyitóoldal hírblokkját. Az év során új funkciókat is kialakítottak: VIAF-kapcsolat kiépítése, illetve a találatok közvetlen MARC 21 nézete. A Primo MTA KIK-ben történő bevezetéséről, használatáról több ízben is előadást tartottunk az érdeklődő szakmai közönségnek [MACS-ülés (Magyar Aleph Csoport) – 2016. március 3. és november 15., valamint ELTE – 2016. augusztus 31.].

Az SFX szolgáltatáson keresztül 31 449 teljes szövegű folyóirat érhető el. Az SFX-ben mérhető keresések száma 140 616 volt 2016-ban, amelyek döntő többsége könyvtáron kívüli megkeresés volt.

Az SFX menüben megjelenő szolgáltatások közül a legnépszerűbb az EbscoHost felületen való keresés, az adatbázisaik közül kiemelkedik a Business Source Premier (57 769 kérés) és az Academic Search Complete (35 688 kérés) használata. Népszerűek voltak még az NPA, Elsevier adatbázisok is a felhasználók körében.

4.8.3 REAL repozitórium

Repozitóriumi gyűjteményeink tovább gyarapodtak a könyvtár digitalizálási projektjeinek, valamint a pályázati támogatások és a DOI regisztráció kapcsán egyre nagyobb számú partnerünknek köszönhetően. 2016-ban 3064 regisztrált felhasználója volt a REAL-nak, a letöltések száma 64 367 alkalom. A Kézirattár munkatársai 117 dokumentumot (6919 felvétel) töltöttek fel a REAL-ba.

A repozitórium gyűjteményeinek gyarapodása 2016-ban

Repozitórium	2016-ban bekerült rekord (db)	Összes rekord	Leírás
REAL	10 114	37 880	A gyűjtemény az MTA és/vagy az OTKA/NKFIH által támogatott kutatási programok keretében készült publikációk teljes szövegű anyagát, illetve az OTKA/NKFIH pályázatok kutatási zárójelentéseit tartalmazza.
REAL-J	2258	8413	A gyűjtemény digitalizált folyóiratokat tartalmaz.
REAL-EOD	1430	3838	A gyűjtemény az MTA KIK digitalizálási projektjeiből és az MTA KFB által támogatott könyvek beszolgáltatásából származó fájlokat tartalmaz.
REAL-d	90	791	A gyűjtemény az MTA doktora cím, valamint a régi tudomány doktora és kandidátusi fokozat kapcsán létrejövő pályázati dokumentációt tartalmaz.
REAL-PhD	29	308	A gyűjtemény a KPA adatbázisba feltöltött, valamint az MTA KIK-kel együttműködési megállapodást kötött egyetemek által feltöltött PhD- dolgozatokat tartalmaz.
REAL-R	385	603	A gyűjtemény a Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, illetve a Keleti Gyűjtemény anyagait tartalmazza.
REAL-MS	15 043	15 235	A gyűjtemény az MTA KIK különgyűjteményeinek digitalizált anyagait tartalmazza.

Digitalizálás

A Digitalizáló Műhely legnagyobb feladata – a mindennapi olvasói megrendelések mellett – 2016-ban a Keleti Gyűjtemény héber kéziratának szkennelése volt.

A MaNDA közfoglalkoztatási program keretében folytatódott az állományba vett könyvek tartalomjegyzékének szkennelése és a PDF formátumú teljes szövegű kereséssel indexelt fájlok hozzáférhetővé tétele a leíráshoz.

Az MTA-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport kutatási programja keretében elkészült *A magyar nyelvújítás dokumentumai 1810-1830* című nyelvújítási portál. <http://deba.unideb.hu/deba/nyelvujitas/impreszum.php>. A Kézirattár közel húszezer digitális felvétellel vett részt a munkában. Az összes felvétel elérhető a REAL MS-ben.

DOI regisztráció

A DOI (digital object identifier) online tartalmak azonosítására szolgáló egyedi azonosító, melyet regisztrálunk folyóiratokhoz, könyvekhez, könyvfejezetekhez, PhD-dolgozatokhoz és kutatási adatokhoz. Az MTA KIK két ügynökség segítségével kínálja a szolgáltatást: a DataCite és a CrossRef csatlakozott partnere.

A CrossRef ügynökségnél regisztrálható DOI-val 63 partnert szolgáltunk ki 2016-ban, a DataCite-nál regisztrálható DOI-val 55-öt. Az év folyamán összesen 824 DOI-t regisztráltunk a DataCite rendszerébe, 1530-t pedig a CrossRef-nél.

MATARKA és MTMT feldolgozás

Az MTA KIK részt vesz a MATARKA folyóirat tartalomjegyzék-kereső szolgáltatás építésében, 8 kolléga végezte 19 folyóirat feldolgozását. A létrehozott rekordokban szerepeltetjük a REAL-J repozitóriumban tárolt teljes szövegű, elektronikus példányra mutató linkeket. 2016-ban 2091 db rekord került be az MTMT-be az MTA KFB vagy NKA támogatása, DOI regisztráció, valamint önkéntes csatlakozás kapcsán.

4.8.4 Informatika

2016 során, részben az MTA Kutatási Infrastruktúra-fejlesztési pályázat támogatásából, és saját erőből illetve az LGK támogatásával a következő informatikai fejlesztéseket valósítottuk meg:

- Kiépítettük a számítógépes hálózatot a pince-szinteken;
- Kicseréltük a régi WiFi hálózatot;
- Adattároló-egységet szereztünk be;
- Felújítottuk a digitális dolgozószobát;
- Konzolidáltuk a szerver számítógépeink jelentős részét – immár nem különálló számítógépek valósítják meg a szolgáltatásokat, hanem virtuális gépek;
- Lecseréltük az olvasói gépek egy részét;
- Kamerákat helyeztünk el a közösségi terekben;
- VoIP telefonkészülékeket helyeztünk ki a könyvtár épületében.

4.8.5 Tematikus digitális tartalmak statisztikája

A könyvtár honlapjainak látogatási adatai (az EISZ, az MTMT és a TTO honlapjai nélkül)

